

Ανάσταινε νεκρούς ο Ξενοφών

/ [Αφιέρωματα](#) / [Γενικά Θέματα](#)

Πέρασαν κιόλας δυο βδομάδες αφότου [πέθανε ο Ξενοφών](#). Ήταν Κυριακή, πρωί. Η μέρα φωτεινή, ο ουρανός ανέφελος κι' η θάλασσα της Λεμεσού στο βάθος, γαλάζια κι' ακύμαντη. Όπως ακριβώς έπρεπε να ήταν η μέρα για ένα φωτεινό και φωτισμένο άνθρωπο να πεθάνει. Όπως άρμοζε σ' έναν ασυμβίβαστο κι' ανυπότακτο μαχητή, διανοούμενο κι' ανθρωπιστή, ν' αποχαιρετίσει τον κόσμο του, δηλαδή τον κόσμο της Κύπρου, που ήταν η υπέρτατη αξία του, ο μεγάλος και ανεπιφύλακτος έρωτας της ζωής του.

Είχε υποφέρει πολύ τον τελευταίο καιρό, ο Ξενοφών. Πριν τον εγκαταλείψουν η ψυχή και το πνεύμα, τον εγκατέλειπε το σώμα, που συστελλόταν και μίκραινε μέρα με τη μέρα. Είχε επίγνωση της κατάστασης της υγείας του. Ήξερε πως θα έφευγε σύντομα, αλλά δεν παραδιδόταν αμαχητί στο αναπόφευκτο. Ήλπιζε.

Ανάσταινε νεκρούς, ο Ξενοφών. Αυτή ήταν η καθημερινή ενασχόλησή του για πάνω από τρεις δεκαετίες. Αυτή ήταν η υψηλή αποστολή του, ο σκοπός του βίου

του: ανάστανε νεκρούς τους οποίους εξαφάνισαν η πολιτική σκοπιμότητα αυτών που συντέλεσαν την εξαφάνιση, αλλά κι' η ανικανότητα κι' η ανεπάρκεια του κράτους κι' οι σκοπιμότητες κι' η αναλγησία ολίγων σχετικών.

Κανείς δεν είδε την αλήθεια που έκρυβε το μέγα ζήτημα των αγνοουμένων μας κατάματα, όσο ο Ξενοφών Καλλής. Κανείς δεν είχε αντιληφθεί όσο αυτός την τεράστια κοινωνική και ιστορική σημασία της κάθαρσης που θα έφερνε η αποκάλυψη της αλήθειας που έκρυβε κάθε χώρος ταφής και κάθε λείψανο νεκρού. Κανείς δεν εργάστηκε τόσο όσο αυτός για να φέρει πίσω στον κόσμο τους νεκρούς της μεγάλης τραγωδίας που έγιναν βορά στην αγριότητα της διακοινοτικής βίας και του πραξικοπήματος και στη βαρβαρότητα της εισβολής και του πολέμου και που εγκαταλείψαμε άταφους και άκλαυτους στα πεδία των μαχών και στα χωριά και τις πόλεις με τους νεκρούς αμάχους που αφήσαμε πίσω φεύγοντας.

Ο Ξενοφών κουβαλούσε μέσα του τον Οδυσσέα την ώρα που βρέθηκε ενώπιόν του ο Ελπήνωρ. Ο Ελπήνωρ ήταν σύντροφος του Οδυσσέα που είχε αφήσει στο νησί της Κίρκης, εν αγνοία του, νεκρό και άταφο, κατά την εσπευσμένη αναχώρησή του από το νησί, για να πάει στον Άδη προκειμένου να ρωτήσει τον μάντη Τειρεσία τί έπρεπε να κάνει ώστε να μπορέσει να επιστρέψει στην Ιθάκη. Εκεί, ο Οδυσσέας αντιμετωπίζει έκπληκτος πρώτα την ψυχή του Ελπήνορα ο οποίος, με πολύ παράπονο, τον παρακάλεσε να επιστρέψει στο νησί και να του προσφέρει μια κανονική ταφή. Ο Οδυσσέας του το υποσχέθηκε και το έπραξε. Επέστρεψε και τον έθαψε όπως έπρεπε.

Ο Ξενοφών ενεργούσε σαν Οδυσσέας, εκ μέρους ολόκληρης της κοινωνίας μας, αδιακρίτως εθνοτικής καταγωγής, ως δέκτης της ικεσίας του συλλογικού μας Ελπήνορα, δηλαδή όλων μας και όλων των αγνοουμένων και νεκρών της τραγωδίας μας, καθώς και των συγγενών τους.

Μια από τις δυο ηλεκτρονικές διευθύνσεις του Μηχανισμού των Εκταφών στο Υπουργείο Εξωτερικών (elrinor@cytanet.com.cy) οφειλόταν στο περιστατικό της Οδύσσειας του Ομήρου με τον Ελπήνορα, τον εκζητούντα να ταφεί ως του όφειλαν οι ζώντες. Η άλλη ηλεκτρονική διεύθυνση του Μηχανισμού των Εκταφών ήταν παρμένη από περιστατικό που αναφέρει ο Ηρόδοτος στο Βιβλίο Ε' των Ιστοριών του για τον βασιλιά της Σαλαμίνας, Ονήσιλο (onisilos@cytanet.com).

Τον Ονήσιλο, σκότωσαν οι Αμαθούσιοι, σύμμαχοι των Περσών, οι οποίοι τον αποκεφάλισαν και κρέμασαν το κεφάλι του ψηλά πάνω από τις πύλες του τείχους. Με το πέρασμα του χρόνου, στο κρανίο του «φώλιασε ένα σμάρι μέλισσες, που το έκαναν κυσέλη τους και το γέμισαν κερήθρα». Η Αμαθούσιοι ζήτησαν χρησμό για το τι να κάνουν. Το μαντείο, γράφει ο Ηρόδοτος, τους πρόσταξε να κατεβάσουν το

κρανίο και να το θάψουν, και να προσφέρουν θυσίες κάθε χρόνο στον Ονήσιλο ως ημίθεο και πως, αν τα κάνουν αυτά, η πόλη τους θα δει καλύτερες μέρες. Έτσι κι έγινε.

Τίποτα στην κοινή, με τον Ξενοφώντα, προσπάθειά για την αναζήτηση των αγνοουμένων μας δεν το πράξαμε χωρίς σεβασμό στην ιστορία, στις παραδόσεις και τις κοινωνικές μας αξίες και πάνω από όλα στους ίδιους τους νεκρούς και τις οικογένειές τους. Είναι εκπληκτικό πόσες αρχαίες δοξασίες και έθιμα ή στοιχεία τους γύρω από την ταφή των νεκρών μας επιβιώνουν μέσα στις σημερινές μας παραδόσεις.

Ανάσταινε νεκρούς, ο Ξενοφών. Αναζητούσε, πρώτα ανθρώπους που, με την γνώση τους των γεγονότων, τον έφερναν στα λείψανα, θαμμένα ή άταφα, του αγνοούμενου ή πεσόντος της μακράς τραγωδίας τούτου του τόπου «πον καμένος τζι' εν θωρεί ποττέ δροσιά». Τα οδηγούσε στην ταυτοποίηση και στην παράδοσή τους στους οικείους του για να θάψουν τον νεκρό και να τον τιμήσουν κατά που αξίζει σε κάθε νεκρό, ιδίως σ' αυτόν που θυσίασε την ζωή του για την πατρίδα.

Ήταν ανάμεσα στην εκταφή και την επαναταφή που επισυνέβαινε η ανάσταση: καταγραφόταν η ιστορία του νεκρού προς το θάνατο, κατά τον θάνατο και μετά τον θάνατό του, και φωτιζόταν η ζωή που έζησε και αναδεικνυόταν η προσφορά του. Ο αγνοούμενος και κάθε νεκρός της τραγωδίας της Κύπρου, του οποίου εντοπίζονταν λείψανα, αναγνωριζόταν επιστημονικά κι' «επανενητασσόταν στην κοινωνία» των ζώντων, όπως συχνά έλεγε κι' έγραφε ο Ξενοφών. Ανακτούσε το πρόσωπό του, επέστρεφε στην οικογένειά του και αποκτούσε κατοικία εκεί, κοντά στους δικούς του, για να ανάβουν καντήλι στον τάφο του και να του κάνουν το μνημόσυνο που δικαιούταν και που είχε στερηθεί για χρόνια πολλά. Ο

επανερχόμενος στην κοινωνία έπαιρνε ξανά το στασίδι του στον ναό της συλλογικής συνείδησης του λαού και τοποθετείτο στην θέση που του ανήκει στην ιστορική μνήμη, για να συνυπάρχει με τους ζώντες, να τον θυμούνται και να τον τιμούν, όπως του πρέπει και του αξίζει, σε μια εποχή μάλιστα που η φιλοπατρία, ο ηρωισμός κι' η αυτοθυσία, ως αξίες, λοιδορούνται και δεινοπαθούν από απειλούντες και προελαύνοντες, άρπαγες και διαφθορείς.

Από την υπερτριαντάχρονη αδιατάρακτη φιλία και συνεργασία μας με τον Ξενοφώντα θα μπορούσα να θυμηθώ και να αφηγηθώ πάρα πολλά γεγονότα και συνομιλίες μας με δημόσιο και ιστορικό ενδιαφέρον: Πώς γράφτηκε και πώς έγινε η Συμφωνία Κληρίδη-Ντενκτάς για τους αγνοούμενους και τις εκταφές, στις 31 Αυγούστου 1997.

Πώς οδηγηθήκαμε στην απόφαση του Γλαύκου Κληρίδη για έναρξη των εκταφών στις ελεύθερες περιοχές το 1999, ύστερα από (δix απορριφθείσα) εισήγησή μας από δύο Υπουργούς Εξωτερικών. Πώς λήφθηκε τελικά η απόφαση κάτω από αντίξοες συνθήκες και πώς στήσαμε τον Μηχανισμό για τις Εκταφές στο Υπουργείο Εξωτερικών επί πρώτης θητείας του Ιωάννη Κασουλίδη.

Πώς φέραμε, πρώτα μυστικά και ύστερα φανερά κι' επίσημα, την Διεθνή μη-Κυβερνητική Οργάνωση «Γιατροί για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα» και πώς άρχισαν οι εκταφές «αγνώστων» στο Στρατιωτικό Κοιμητήριο Λακατάμιας. Πώς δέχθηκε η κοινωνία τις εκταφές και την ταυτοποίηση του πρώτου αγνοούμενού μας, ενός

έφηβου ήρωα της εισβολής, του Ζήνωνα Ζήνωνος και πώς οι εκταφές γέννησαν τους ήρωες του '74. Πώς έγινε η δημοσιοποίηση του καταλόγου των αγνοουμένων μας στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας που ήταν ακατανοήτως κι' εγκληματικώς απόρρητος για 25 τόσα χρόνια! Πώς άρχισε ο καταρτισμός του καταλόγου των πεσόντων με εισηγητή τον Ξενοφώντα Καλλή.

Πώς και γιατί οδηγήθηκαν τα πράγματα στο να γίνουν εκταφές, στο Κοιμητήριο Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης, προσώπων που έχασαν τη ζωή τους κατά το πραξικόπημα, με εισήγηση του Ξενοφώντα. Πώς λήφθηκε η απόφαση, ως αποτέλεσμα της επιμονής του Ξενοφώντα, για την ανασκαφή και εκταφή των λειψάνων των Ελλαδιτών καταδρομέων του Νοράτλας στην Μακεδονίτισσα, παρά τις αρνήσεις και αντιδράσεις διαφόρων ιθυνόντων.

Πώς επί Τάσσου Παπαδόπουλου αποφασίστηκε να καλέσουμε τους Τουρκοκύπριους συγγενείς αγνοουμένων να δώσουν κατάλληλο δείγμα για την απομόνωση DNA ώστε να γίνουν εκταφές Τουρκοκυπρίων στις ελεύθερες περιοχές και πώς προθύμως ανταποκρίθηκαν οι Τουρκοκύπριοι συγγενείς. Πώς έγιναν οι μυστικές συναντήσεις, με την παρασκηνιακή συμβολή του Καλλή, με Τουρκοκύπριο ενεργό πολιτικό, σε οικία ξένου Πρέσβυ στην Έγκωμη, οι οποίες άνοιξαν τον δρόμο στην συμφωνία για εκταφές σε όλη την Κύπρο, Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, από την Διερευνητική Επιτροπή για τους Αγνοούμενους, και πάρα πολλά άλλα.

Είχαμε συμφωνήσει με τον Ξενοφώντα πως θα γράφαμε από κοινού ένα βιβλίο. Δεν το αρχίσαμε ποτέ. Ήμασταν και οι δυο πάντα πολύ απασχολημένοι με τα τρέχοντα... Μέχρι που κτύπησε ο καρκίνος.

Μια μέρα φωτεινή και θλιμμένη...

Το βράδυ της Τρίτης, πριν από τον θάνατό του, αποπειράθηκα να του μιλήσω στο τηλέφωνο. Τις τελευταίες μέρες το είχε στην σίγαση και δεν απαντούσε, ακόμα και όταν οι δυνάμεις του το επέτρεπαν. Είχε βυθιστεί μάλλον σε βαθείς στοχασμούς. Προς μεγάλη μου έκπληξη, αποκρίθηκε. Η φωνή του ήταν πόνος σωματικός και οδύνη ψυχική σε ήχο θλίψης. Ψέλλιζε, δεν μιλούσε. Η ζωή τον εγκατέλειπε και το αντιλαμβανόταν.

Όμως, στου σκοταδιού του το βάθος, φαίνεται πως, ο καλός μου Φίλος, διέκρινε ακόμη αχτίδα φωτός. Αντιλήφθηκε αμέσως ποιος του μιλούσε. Με ρώτησε πρώτα πώς είμαι. Ύστερα ρώτησε «τι σου λένε;», εννοώντας, τι λένε οι γιατροί για την κατάστασή του και ποια η πρόγνωσή τους. (Μου είχε κάνει πολλές φορές την ίδια ερώτηση, από την ημέρα που άρχισε να νοσηλεύεται στο εξαιρετο Γερμανικό Ογκολογικό Κέντρο στη Λεμεσό.) Κατέφυγα στην μάταιη εμψύχωση. Αντί

απαντήσεως, τον ενθάρρυνα να βάλει τα δυνατά του ώστε να δώσει ευκαιρία στη δεύτερη φάση, σε δυο-τρεις βδομάδες, της νέας θεραπευτικής μεθόδου, να επιδράσει. Δεν σχολίασε. Τον ρώτησα πώς αισθανόταν. «Είμαι πολλά κουρασμένος...», απάντησε. Ακολούθησε σκοτεινή σιωπή. Μου φάνηκε πως διακόπηκε η κλήση. Συγχυσμένος και ταραγμένος έβαλα το τηλέφωνο δίπλα μου νομίζοντας ότι το έκλεισα· μέχρι που άκουσα τα μοναχικά βογγητά του πόνου και της απελπισίας.

Παρακολουθούσα την πορεία του προς την τελευτή του με απύθμενη λύπη και αγάπη πολλή. Την Κυριακή, το πρωί, πέθανε ο Ξενοφών. Η μέρα ήταν φωτεινή, ο ουρανός ανέφελος κι' η θάλασσα της Λεμεσού, θλιμμένη.

Ανάσταινε νεκρούς ο Ξενοφών...

Τάσος Τζιωνής

phileneews.com